

Tomislav
Premerl

Sinagoge u Hrvatskoj

Izložba *Sinagoge u Hrvatskoj*, Galerija Milan
i Ivo Steiner, Židovska općina, Zagreb,
30. listopada – 21. prosinca 2013.
AUTOR IZLOŽBE Zlatko Karač

→ Veliki Tempio
u Rijeci, arhitekt
Lipót Baumhorn,
1901.-1903.,
zapaljen 1944.,
srušen 1948.
(razglednica
oko 1910.)

Nakon dugogodišnjeg istraživanja doc. dr. sc. Zlatko Karač ostvario je značajnu i povijesno vrijednu izložbu sinagoga u Hrvatskoj građenih u drugoj polovini

19. i prvoj polovini 20. stoljeća. Svoja istraživanja, dokumentaciju i znanstvenu analizu teško je na tlu Hrvatske bilo sakupiti, jer sudbina je sinagogalnih građevina tijekom

spomenutih stotinu godina bila burna i tragična, kako za židovsku zajednicu, tako i za sveopću kulturu i povijest našega vremena. U istraživačkoj dionici izložbe kao koautor radio je i mlađi kolega Alen Žunić, mag. ing. arh. Izložba je realizirana u Galeriji Milan i Ivo Steiner Židovske općine u Zagrebu.

Važno je predhodno spomenuti da je autor već objavio iscrpnu studiju "Arhitektura sinagoga u Hrvatskoj u doba historicizma" u opsežnom katalogu izložbe *Historicizam u Hrvatskoj* (Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb 2000.), zatim studiju "Sinagoga u Hrvatskoj" u zborniku *Hrvatska arhitektura XX. stoljeća* (Matica Hrvatska, 2009.), te veći tekst u zborniku "Ivi Maroeviću baštinici u spomen" (Filozofski fakultet, 2009.). Osim ovih velikih studija autor je tijekom nekoliko godina objavljivao i više tekstova o sinagogama u časopisima *Novi Omanut* i *Ha-Kol*, a pojedinačne sinagoge objekte i u lokalnim časopisima diljem Hrvatske. Karačevo istraživanje rađeno je u

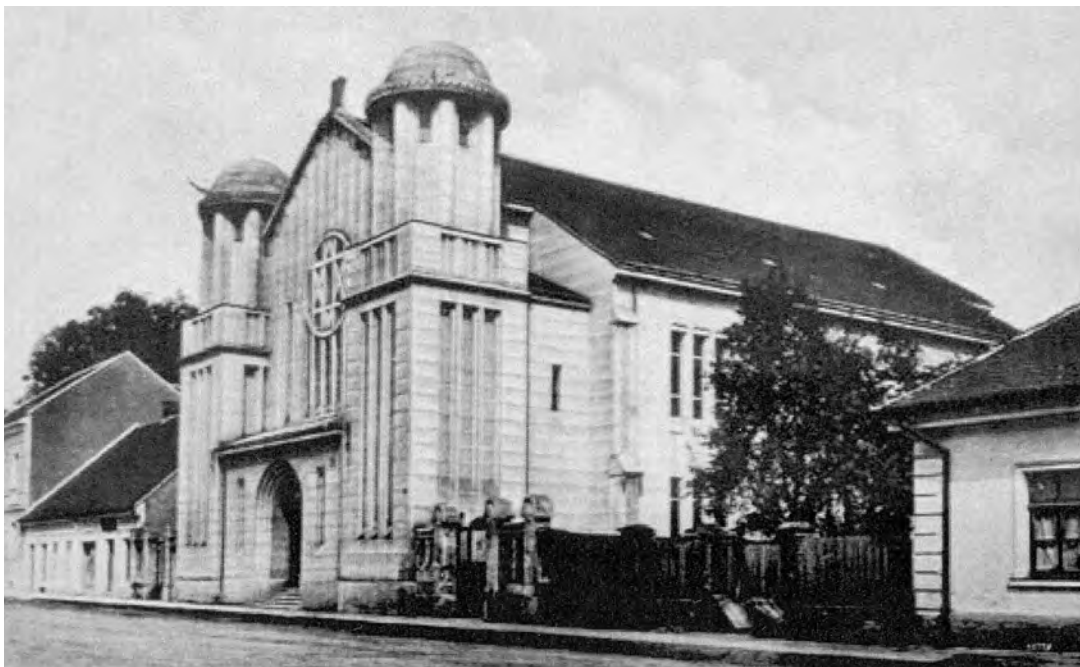
okviru znanstvenih projekata Arhitektonskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Ovo istraživanje i znanstveni interes prvi je sustavni doprinos povijesti i identitetu židovskog nasljeđa, ali i ukupnoj kulturnopovijesnoj i arhitektonskoj povijesti hrvatske kulture.

Na izložbi je prikupljeno nekoliko originalnih nacрта i više starih fotografija koje je autor uspio sakupiti, jer stvarnih je tragova danas vrlo malo. Uz izložbu je priložen i skroman, ali pregledan katalog s nekoliko fotografija i kraćim tekstom o povijesti, arhitekturi, graditeljima i sudbini sinagoga u Hrvatskoj. Tijekom povijesti zna se za osamdesetak sinagoga na tlu Hrvatske, dok je danas još znano tek devet namjenski građenih sinagoga, šest iz 19. stoljeća i tri iz prve polovine 20. stoljeća, a u funkciji je tek ortodoksna mala sinagoga u Rijeci (građena 1932. g.), te sinagoge u kasnosredovjekovnim prostorima u Splitu i Dubrovniku.

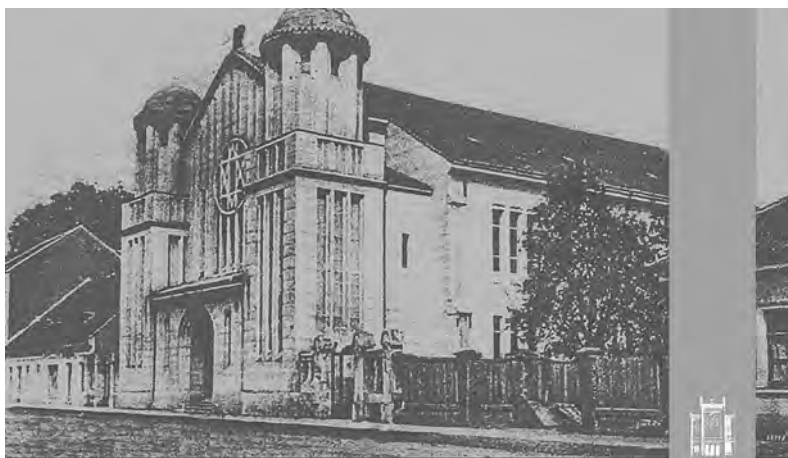
Izložba je s više nacрта i starim fotografijama pokazala nekoliko većih i arhitektonski

↓ Sinagoga u Bjelovaru, arhitekt Otto Goldscheider za 'Hönigsberg & Deutsch', 1912.-1914.,

(danas Gradsko kazalište, razglednica, oko 1930.)

→ Plakat
izložbe

Židovska općina Zagreb i Savjet Galerije Milan i Ivo Steiner
imaju čast pozvati Vas na otvorenje izložbe

Sinagoge u Hrvatskoj

autora doc. dr. sc. Zlatka Karača, u srijedu, 30. listopada 2013. s početkom u 18.00 sati
u Galeriji Milan i Ivo Steiner, Palmotičeva 16, Zagreb.

Program: Otvorenje izložbe / Projekcija filma „Židovska graditeljska baština – sinagoge“
scenarij: doc. dr. sc. Zlatko Karač, dr. sc. Snješka Knežević; režija: Mira Wolf (auditorij ŽOZ) / Domjenak
(klub ŽOZ)

Izložba je otvorena do 21. studenoga 2013.

Izložbu su poduprli: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba | Ministarstvo kulture RH

zanimljivih objekata iz vremena 19. i početka 20. stoljeća iz svih krajeva uglavnom sjeverne Hrvatske, sinagoge u gradovima, manjim naseljima, čak i slavovskim selima gdje je bilo potrebe za njihovom izgradnjom. Većinom su to historicistički objekti, ali ipak prepoznatljivi po svom obliku, a posebno isticani u većim gradovima gdje su u pravilu po urbanističkim planovima najčešće imali i vrlo markantno mjesto. Posebno je istaknuta zagrebačka sinagoga arhitekta Franje Kleina iz god. 1866. – 67. (srušena 1941.) o kojoj se u javnosti posljednjih godina dosta pričalo. Godine 2001. na izložbi *Sinagoga i Zagreb* autorice dr. sc. Snješke Knežević izložena je njena rekonstrukcija izrađena kompjutorskom animacijom.

Među projektantima naših sinagoga mnogo je bilo europski relevantnih autora, no spomenimo tek neke od naših arhitekata,

primjerice F. Kleina, O. Goldscheidera, Honigsberga i Deutscha, Benedika i Barnyaia, R. Lubynskog, S. Löwyja, A. Freudenreicha i P. Deutscha.

U Drugom je svjetskom ratu porušen veliki broj sinagoga, a što je ostalo kao građevina dobilo je druge namjene. Zgrade su se sinagoga rušile i poslije rata ili pak često neadekvatno prenamjenjivale ili zapuštale.

Vrijednost ove izložbe u prvom je redu memorija, podsjetnik na arhitektonsku baštinu koje nam više nema, ali marom autora ovom je izložbom možemo barem donekle doživjeti. Nakon već objavljenih njegovih studija i prikupljene dokumentacije, a potaknuti i ovom izložbom, rado bismo ovaj značajan rad vidjeli zaokruženo i cjelovito kao vrijednu knjigu – memoriju židovske zajednice, ali i kao dio povijesti hrvatske arhitekture. ✕